

Rerum Naturalium

Fragmenta

No. 12

<i>Jaskó Géza:</i> Sörtörköly és vermelt csalamádé tejelő teheneknek és hizó ökröknek	3
<i>Jaskó Géza:</i> Hizlalás buza-korpával	7
<i>Jaskó Géza:</i> Magyar ökrök hizlalása zöld takarmány-félékkel	9
<i>Jaskó Géza:</i> Sertéshizlalás	11
<i>Jaskó Géza:</i> Legyek irtása a hizó-istállóból	12
<i>Jaskó Géza:</i> Tehenek hizlalása	14

Budapest
1898

Sörtörköly és vermett csamaládé tejelő teheneknek és hízó ökröknek.

Jaskó Géza

154. sz. kérdés. Rendelkezésemre állanak következő takarmány félék: 1. Vermelt csalamádé igen jó minőségben. 2. Jó tavaszi szalma. 3. Árpa, zab, pelyva. 4. Sörtörköly. 5. Jó, de kevés széna. Kérdés most, lehet-e ezen takarmányfélékből fejős teheneknek, s hízó ökröknek a táparánynak megfelelő takarmány-összeállítást létrehozni, s ha nem, milyen takarmányt szerezzek még be: kukoriczadarát, v. tökmag-pogácsát, melynek mindegyike 6 frt 50 krba kerül nekem mm.-ként. Kifizeti-e magát továbbá sörtörkölyt venni, ha ezt mm.-ként 80 krért kapom. E.J.

(Felelet a 154. kérdésre.)

Kizárólag a közölt takarmánynemüekből a tápanyag-szabványok szerint takarmányösszeállításokat készíteni nem lehet sem a tejelő tehenek, sem a hízó ökröknek. A jelzett takarmányok fehérnyetartalma ugyan meg-felelő, de az előirt szénhidrát-szükségletet a mondott takarmányokból aképp kihozni nem lehet, hogy a szárazanyag-tartalma az egész takarmánykeveréknek túlságos sok ne legyen, s emellett a kedvező táparány is fennforogjon. Épen azért ajánlatos, hogy a tejelő tehenek takarmányához tökmagpogácsát, a hízó ökrök takarmányához pedig tengeridarát is vásároljon. A tökmag-pogácsa ugy a tej, mint a vaj minőségét javítja, amennyiben zsirdusabbá teszi, hízó állatoknál pedig a kukoriczadarával együttesen nagyobb bizodalmasságot létesít.

Eszerint a tejelő teheneknek naponta és 1000 kg. élősúlyra adagolandó: Sörtörköly 28 kg., bevermett csalamádé 30 kg., II. oszt. réti széna 14 kg., tökmagpogácsa 1 kg. Ezen takarmány-

összeállításban 26.028 száraz-anyag, 2.546 fehérje, 11.990 szénhidrát és 0.683 zsír foglaltatik 1 : 5.3 tápanyag mellett.

A hizó ökröknek adagolandó a hizlalás I. időszakában 1000 kg. élősúlyra naponta : Sörtörköly 30 kg., bevermelt csalamádé 30 kg., II. oszt. réti széna 13 kg., kukorica-dara 4 kg., zabpolyva 2 kg., tökmagpogácsa $\frac{1}{4}$ kg. Tartalmaz 29.144 szárazanyagot, 2.497 fehérjét, 14.244 szénhidrátot és 0.773 zsírt. Táparány 1 : 6.4.

II. időszak: Sörtörköly 40 kg., bevermett csalamádé 30 kg., II. oszt. réti széna 10 kg., kukoriczadara 5 kg., tökmagpogácsa 1 kg. Ezen összeállítás 28.721 száraz anyagot, 3.036 fehérjét, 13.940 szénhidrátot és 0.935 zsírt tartalmaz. Táparány 1 : 5.3.

III. időszak: Sörtörköly 40 kg., bevermett csalamádé 30 kg., II. oszt. réti széna 7 kg., kukoriczadara 6 kg., zabpolyva 3 kg., tökmagpogácsa $\frac{1}{4}$ kg. Tartalmaz 28.026 szárazanyagot, 2.731 fehérjét, 13.979 szénhidrátot és 0.894 zsírt 1 : 6.0 arány mellett.

Ezen takarmányösszeállítások amint a végelemezésekből is kitűnik, még mindig igen sok szárazanyagot tartalmaznak. Mi ugyanis a fenti takarmánykeverékek létesítésénél azt tartottuk szem előtt, hogy kérdésttető a hizó ökrökkel főleg sörtörkölyt és vermelt csalamádét szándékozik etetni, lehetőleg kevés széna és kevés erőtakarmány adagolása mellett. Éppen azért úgy a törkölyből, mint a csalamádéből szinte túlsokat kellett számításba venni, hogy azért elegendő tápanyagot juttathassunk a hizó szervezetébe.

Kérdéses azonban, hogy ilyen nagy teriméjű takarmányt, amelyben 30 sőt 40 kg. törköly és csalamádé foglaltatik, az

ökrök egyáltalában képesek-e felvenni. Ha jó takarmányértékesítőknak bizonyulnak, lehetséges, de ha ilyen nagy kvantum takarmány felvételéhez nincsenek hozzá szokva, úgy a takarmány jó részét nem eszik meg s így elegendő tápanyag a szervezetbe be nem kerülhet s természetesen a várt siker is elmarad. Éppen azért egy másik összeállítást is készítettünk, amely ha kérdésttevő viszonyainak jobban megfelelne, aszerint etessen.

Etetendő volna 1000 kg. élősúlyra az I. időszakban: sörtörköly 20 kg., bevermelt csalamádé 20 kg., II. oszt. réti széna 15 kg., zabpolyva 2 kg., kukoriczadara 6 kg., tökmagpogácsa $\frac{1}{2}$ kg. Ezen összeállításban 28.626 száraz-anyag, 2.470 fehérje, 14.441 szénhidrát és 0.779 zsír foglaltatik 1 : 6.6 táparány mellett.

II. időszak : sörtörköly 25 kg., bevermelt csalamádé 20 kg., II. oszt. réti széna 12 kg., kukoriczadara 8 kg., tökmagpogácsa $1\frac{1}{4}$ kg. Tartalmaz 27.702 szárazanyagot, 3.003 fehérjét, 14.211 szénhidrátot és 0.949 zsirt. Táparány 1 : 5.5.

III. időszak: sörtörköly 20 kg., bevermelt csalamádé 20., II. oszt. réti széna 12 kg., kukoriczadara 9Va kg., tökmagpogácsa $\frac{3}{4}$ kg. Tartalmaz 27.552 szárazanyagot, 2.695 fehér-jét, 14.625 szénhidrátot és 0.932 zsirt 1 : 6.2 táparány mellett.

Ezen takarmányösszeállításokban a szén-hydrát-szükséglet a nagymennyiségű kukoricza-dara adagolásával teljesen fedezve van; a takarmánykeverékek zsírtartalma ugyan nagyobb a rendesnél, de ez tekintettel éppen a tengeri magas adagaira, — minthogy a tengeri tartalmaz aránylag legtöbb zsirt,— el nem kerülhető. Valószínű, hogy ezen takarmányozás drágábbnak fog bizonyulni, mint az előbbi, másféle összeállítást azonban

ezen takarmányokból készíteni nem lehet. Ha pl, burgonya, répa, esetleg szeszgyári moslék vagy más szénhydrátokban dus takarmányféle könnyen be volna szerezhető, vagy rendelkezésre állana, ugy a takarmányozás rögtön olcsóbbá válnék, minthogy az aránylag drága kukoriczából oly sokat nem kellene számításba venni.

A sörtörköly, ha máskülönben jó minőségű, a jelzett árban vásárolva drágának nem mondható. Összehasonlítva egyéb gyári hulladékok tápanyagtartalmával és árával, a marha-hizlalásnál a jelzett ár mellett vásárolva kell, hogy kifizesse magát.

(Köztelek, vol.8, no.24, 1898, pp.452-453)

Hizlalás buzakorpával.

Jaskó Géza

189. sz. kérdés. Minő tápértéke van a finom buzakorpának viszonyítva a tengeri-darához ? Lehet-e célszerűen a hizlalást korpával is folytatni, hogy ha a hízók már a hizlalás II-ik szakában vannak, és eddig még korpát nem kap-tak? Egy kiló tengeridara mennyi korpának felel meg? OMGE. tag.

(Felelet a 189. sz. kérdésre.)

A finom buzakorpa %-os összetétele a következő: tartalmaz átlagban 87.0 száraz anyagot, 11.8 fehérjét, 3.0 zsirt és 44.4 szénhydrátot 1 : 4.3 táparány mellett. A tengeri %-os összetétele a következő: tartalmaz átlagban 85.6 szárazanyagot, 8.4 fehérjét, 4.81 zsirt. és 60.6 szénhydrátot 1 : 8.1 táparány mellett.

Egy kg. finom buzakorpában foglaltatik: 0.870 szerves-anyag, 0.118 fehérje, 0.441 szénhydrát, 0.030 zsír.

Egy kg. tengeriben foglaltatik: 0.850 szerves-anyag, 0.084 fehérje, 0.606 szénhydrát, 0.048 zsír.

1 kiló tengeridara megfelel tehát 1.11 kiló korpának s 1 kiló korpa 0.89-kiló tengeri-darának.

Buzakorpát a hizlalás bármely időszakában etethetünk a hízókkal. Közönségesen a hizlalás I. időszakában szokás leg-többet etetni belőle, amikor 1000 kg. élősúlyra 10 kg.-ot- is számításba lehet venni. A II. és III. időszakban azonban fokozatosan dara által kell helyettesíteni a korpát, úgy hogy az utolsó idő-szakban 3-4 kg.-nál többet semmiesetre sem ajánlatos etetni. A korpa ugyanis nem hizlal eléggé s a hízók

sem eszik meg a II. és III. időszakban olyan szívesen, mint ahogy az I. időszakban ették. Ha azonban kérdésttevő most a II. és III. időszakban akar hízóival buzakorpát etetni, úgy ajánlom, hogy a II. időszakban 5-6 kg., a III. időszakban 3-4 kg.-nál többet semmi esetre se etessen. Szükséges azonban emelett tengerit is etetni, még pedig a II. időszakban legalább is 3-4 és III. időszakban 4-5 kg.-ot, 1000 kg. beállítási élősúlyra.

Pusztán korpát etetve, egyéb erő-takarmány hijján a hizlalás igen kétséges kimenetelű lehet, mert bármilyen jó minőségű is a korpa s bármilyen jó minőségű széna-félét, vagy egyéb takarmányt adjunk is mellette, a tengeri kiváló hizlaló hatását pótolni nem képes és éppen azért a korpát nem tekinthetjük a hizlalásnál olyan takarmányfélének, amelylyel a tengerit minden tekintetben helyettesíteni lehetne.

(Köztelek, vol.8, no.28, 1898, pp.528-529)

Magyar ökrök hizlalása zöld takarmány-félékkel.

Jaskó Géza

245. kérdés. Magyar hízó ökreim.vannak, melyeknek átlagos súlya most páronként 1420 kg. A hizlalás befejeztét augusztus elejére, vagy közepére számítom. A répám azonban — melyből jelenleg darabonként 60 kg.-ot adagolok — csak július 1-ig lesz elég. Már most kérdezni bátorodom, hogy ha a répa elfogy, adhatok-e az ökröknek répa helyett zöldtakarmányt? Nevezetesen zabos bükkönyt, luczernát, vagy lóherét anélkül, hogy az ökröknél visszahatás ne álljon elő és ha igen, mily adagban, szecskázva-e, vagy szálasan ? A darát eddig a répával keverve, here-szecskával kapta az ökör. *Dózsa. J. M.*

(Felelet a 245. sz. kérdésre.)

Bár előnyös, ha a hizlalás mindahárom időszakában változatosan összeállítva egy és ugyan-azon takarmányok kerülnek feletetésre, ha azonban valamely takarmányféleség időelőtt kifogy, azt más alkalmas takarmánynyal pótolni lehet, csak arra kell ügyelni, hogy a hízók a takarmánycserét, takarmány-változtatást nagyon meg ne érezzék és éppen azért a fokozatos átmenetet egyik takarmányféleségről a másikra mindig célszerű betartani.

A jelen esetben is , tehát, mielőtt a répa teljesen elfogyha, még, június hó folyamán el kell kezdeni a zöld-takarmány etetését, még pedig olyformán, hogy a 60 kg, répának először $\frac{1}{4}$ -ede (15 kg.) később, talán egy hét múlva, harmada, majd a fele s így fokozatosan tovább, zöld takarmány-félével helyettesítetik s így a hízókat a zöld-takar-mányhoz lassanként hozzászoktatjuk. Ha a répa azután teljesen elfogy, a hízók már minden hátrány nélkül kaphatnak nagyobb mennyiségű zöldtakarmányt.

Hogy *mennyit* adagoljon, az függ :

1. hogy milyen és mennyi zöldtakarmány áll majd rendelkezésre, hogy idő előtt ez se fogyjon el.;
2. hogy milyen és mennyi más takarmányfélét adhat a zöldtakarmányok mellett a hízóknak.

Ha ezeket tudnók, a hizók számára megfelelő takarmányösszeállítást készítenénk. Tájékoztatóul azonban mondhatjuk, hogy a jelzett zöld-takarmányokból 30-60 kgr.-nál többet számításba venni nem lehet 1000 kgr. élősúlyra, — ezen takarmányok nagy víz- és fehérjetartalma miatt. Ha kevesebb egyéb takarmány-féle pl. széna és dara adagoltatik, úgy többet adhatunk a zöldtakarmányokból: ilyenkor azonban a szervezetbe nagyobb mennyiségű víz kerül s a termelt hus is vizenyősebb lesz.

Az elkészítést illetőleg azt mondhatom, hogy ha kevesebb zöldtakarmányt etetünk és és talán a nyújtott széna mennyisége sem éppen nagy, úgy szálasan etetendő a zöldtakarmány is; ellenben ha nagyobb mennyiségű 50-60 kgr.-nak a feletetéséről van szó úgy jobb a zöldtakarmányokat szintén felszecsckázva etetni, vagy legalább is a nagyobb részét, amely durvább rostú, keményebb szálú és azután így felszecsckázottan keverendő a nyújtott abraktakarmányokkal.

(Köztelek, vol.8, no.47, 1898, pp.872)

Sertéshizlalás.

Jaskó Géza

314. kérdés. Ha 20 drb 8 hónapos vagy egyéves jó fajta sertés a hizóba lesz fogva, reggel és este tengeri-, délben árpadarával kevert krumplimoszlék etetése mellett, a tengeriből, árpából és krumpliból külön-külön hány mm. kell, hogy a 20 drb sertés a legmagasabb átlagsúlyt elérhesse? Mennyi volna adandó reggel és este a tengeriből, hogy a hizás egyenletes legyen? És kellő gondozás mellett hány hónap alatt érhetik el a sertések a legmagasabb átlagsúlyt? *Nyíregyháza. K. J.*

(Felelet a 314. kérdésre)

Jelzett takarmánynemüekből 1000 kg. élősúlyra körülbelül számításba kell venni a tengeridarából 15 kg.-ot az árpadarából 20 kgot és a burgonyamoszlékból 120 kgot feltéve, hogy a burgonyamoszlék alatt kérdésttevő a szeszgyárak ismeretes mellék-terményét érti. A hizók számához és súlyához képest a fentiek szerint kell a takarmánykeveréket összeállítani.

A hizlalás előrehaladtával úgy az árpának, mint a tengerinek adagját (főleg a tengeriét) valamivel emelni lehet, míg ellenben a moszlékból fokozatosan kevesebbet kell a hizóknak juttatni. Ezáltal elérjük azt, hogy a takarmány teriméje kisebb lesz, míg a tartalmassága növekedni fog. Maga a hizlalás 5½-6 hónapot vesz igénybe. Hogy miképpen gondozzuk a sertést és hogy az elméletileg meghatározott takarmányösszeállításon a hizlalás előrehaladtával milyen változtatásokat eszközöljünk, arra nézve részletes tájékoztatást nyújt K. Ruffy Pál „A sertés javítása és hizlalása” című könyve, amelyet kérdésttevőnek ezuton figyelmébe ajánlunk.

(*Köztelek, vol.8, no.63, 1898, p.1157*)

Legyek irtása a hizó-istállóból.

Jaskó Géza

315. kérdés. Van-e valami szer, ami a legyeket az ökröktől távol tartja? Ugyanis hizó ökreimet, melyek most az utolsó hizási időszakban vannak, annyira bántják a legyek, hogy egy hónap óta, nem hogy javítottak volna, hanem még visszamentek súlyban. Megjegyzem, hogy hizóistállóm elég szellős és az ökrök minden nap kétszer bőven kapnak friss alomszalmát. *Zenta. K. L.*

(Felelet a 315. sz. kérdésre)

A legyek csípései ellen többféleképpen védelmezhetjük meg a hizóökröket. Ajánlatos elsősorban az istállót besötétíteni, mert tapasztaltatott, hogy a homályos, de amellet elég szellős istállóban a légy nem szeret tartózkodni. Az istállót besötétíthetjük olyformán, hogy az ablakokat kékítővel kevert mésszel vonjuk be; ezt az eljárást azonban csak akkor eszközölhetjük, ha az istállóban szellőztető készülékek vannak s a midőn az ablakoknak a nyitva tartása elkerülhető.

A hűvös idő beálltával, amidőn a légy is kivész, a fentjelzet keverék az ablakról vízzel könnyen lemosható.

Nagyon hasznosnak mutatkozott a gyakorlatban a madárlép alkalmazása, Zöld galyakat, vagy ócska ujságpapirosokat bekenünk a következő keverékanyaggal; veszünk egy rész vastag terpentint, egy rész repczeolajat és két rész kolofoniumport és egy kevés mézet, vagy czukkorszörpöt. Ezt az egészet ha jól összekeverjük, s vele az ujság-papirost, vagy a zöldgalyakat bekenjük, a legyek ezreit fogdoshatjuk össze olyformán, hogy az istálló mennyezetére felfüggesztjük és illetőleg zsinegekre felaggatjuk ügyelve természetesen arra,

hogy a lelógó galy, vagy papiros az istállóban való járás-kelest ne akadályozza.

(Köztelek, vol.8, no.63, 1898, p.1157)

Tehenek hizlalása.

Jaskó Géza

353. kérdés. Tehenészetbe be nem vált, elég jó húsban levő teheneket szándékom körülbelül három hónap alatt levágásra felhizlalni. E célra van jó réti széna, tav. szalma, pelyva, burgonya, korpa, árpa és legközelebb bevásárlandó tengeri. Kérem tisztelt gazdatársaimat szíveskedjenek tudatni, hogy a felsorolt takarmányfélékből külön-külön mennyit adassak darabonként, esetleg szükséges-e még más koncentrált takarmány is és mennyi, hogy a hizlalás eredményes legyen? A beállítandó tehenek átlagos súlya 400 kilogramm.

Felső-Nyáregyháza. H. J.

(Felelet a 353. kérdésre).

Hogy a hizlalás minél rövidebb idő alatt jó eredménnyel befejezhető legyen, szükséges a már meglevő takarmánynemüekhez valamely koncentrált összetételű takarmányfélét még beszerezni. Szükséges ez annál is inkább, mert a jelzett takarmányfélékből csakis valamely szüktáparányu erőtakarmánnyal lehet oly megfelelő takarmánykeverékeket összeállítani, a mely keverékek a hizlalás három periódusában az előirt táparány mellett a megfelelő összetétellel is bírjanak. A már meglevő takarmányok mellé ajánlom tehát még repce-pogácsát is beszerezni.

A hizlalás első időszakában most már adagoljon 1000 kg. élősúlyra: burgonya (apróra vagdalva, esetleg gőzölve) 25 kg., buzapolyva 2 kg., buzakorpa 5 kg., tengeridara 2 kg. jóminőségű rétiszéna 12 kg., repce-pogácsa 2½ kg.

A második időszakban 1000 kg, élősúlyra és naponta: burgonya 25 kg., buza 4 kg., tengeridara 4 kg., jó minőségű réti-széna 10 kg., repczepogácsa 4½ kg.

A harmadik időszakban 1000 kg. élősúlyra és naponta: burgonya 25 kg., buza 3 kg., buzapolyva 1 kg., tengeridara 472 kg., jóminőségű réti-széna 10 kg., repczepogácsa 4 kg.

Ezen takarmánykeverékekben foglaltatik: I. időszak : 26.579 szárazanyag, 2.504 fehérje, 15.021 szénhidrát és 0.592 zsír 1 : 6.5 táparány mellett. II. időszak : 25.751 szárazanyag, 2.946 fehérje, 14,803 szénhidrát és 0.785 zsír. Táparány 1 : 5.6. III. időszak : 25.717 szárazanyag, 2.759 fehérje, 14.871 szénhidrát és 0.755 zsír 1 : 6.0 arány mellett.

(Köztelek, vol.8, no.72, 1898, p.1301)